

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΕΝΑΚΑΚΗΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Τέχνες Διαδίκτυο Δημιουργικότητα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΤΕΡΑΕ ΑΠΘ

Εκδότης: Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης,
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης
Πάροχος υπηρεσίας ePublishing: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης
και Ηλεκτρονικού Περιεχομένου (ΕΚΤ)

Copyright © 2024 Αντώνης Λενακάκης & οι συγγραφείς

Όλα τα δικαιώματα διατηρούνται

Σχεδιασμός και γραφιστική επιμέλεια: Άντια Αγγελίδου
Φωτογραφία εξωφύλλου: Θεατροπαιδαγωγική ομάδα *Paedagogus Ludens*,
Παιδαγωγική Σχολή ΑΠΘ

Η χρήση του περιεχομένου καθορίζεται από την άδεια
Creative Commons: Αναφορά Δημιουργού
Μη Εμπορική Χρήση - Παρόμοια διανομή 4.0 Διεθνές

Η έκδοση διατίθεται online στη διεύθυνση:
<https://ebooks.epublishing.ekt.gr/index.php/artoc/catalog>

ISBN: 978-960-243-747-6

Για να παραθέσετε αυτή την εργασία: Λενακάκης, Α. (Επιμ.). (2024).
Τέχνες, διαδίκτυο και δημιουργικότητα: Εκπαιδευτικές προσεγγίσεις και εφαρμογές.
ΤΕΠΔΕ ΑΠΘ. <https://doi.org/10.12681/sece-auth.209>

ΑΝΤΩΝΗΣ ΛΕΝΑΚΑΚΗΣ
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ

Τέχνες
Διαδίκτυο
Δημιουργικότητα

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΕΣ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΕΙΣ
ΚΑΙ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	
Τέχνες, διαδίκτυο και δημιουργικότητα στην εκπαίδευση	5
ΜΕΡΟΣ Α' - Θεωρητικά στηρίγματα	21
▪ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	21
Αρχές και πρακτικές εμπψύχωσης ενός πολύτεχνου-θεατροπαιδαγωγικού εργαστηρίου	21
▪ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	40
Η θεατροπαιδαγωγική στο μουσείο	40
ΜΕΡΟΣ Β' - Καλές πρακτικές	69
▪ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	69
Τα 8 σχέδια μαθήματος	69
1. Αγάπη και οικογένεια	69
2. Σθένος και δύναμη	85
3. Φύση	102
4. Εργασία και βιομηχανία	117
5. Ο κόσμος μας	133
6. Επιστήμη και τεχνολογία	150
7. Ελευθερία	166
8. Πρόσφυγες και μετανάστες	182
▪ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	198
Μουσεία, διαδίκτυο και δημιουργικές δράσεις και εφαρμογές	198
▪ ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5	214
Άλλες διεθνείς καλές πρακτικές	214
1. Καλή πρακτική από την Αγγλία I, <i>Τέχνη και επικοινωνία</i>	215
2. Καλή πρακτική από την Αγγλία II, <i>Διερευνώντας την τέχνη μέσα στην τάξη</i>	239
3. Καλή πρακτική από την Αγγλία III, <i>Τέχνη και παγκόσμια εκπαίδευση</i>	266
4. Καλή πρακτική από τη Σουηδία, <i>Τέχνη και εμπψύχωση αντικειμένου</i>	304
5. Καλή πρακτική από την Ιταλία, <i>Οι 8 θεματικές για παιδιά 4-6 χρονών</i>	314
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	339
▪ Δράσεις διάχυσης του προγράμματος	339
▪ Βιβλιογραφία και ιστογραφία για περαιτέρω μελέτη	405

ΜΕΡΟΣ Β'

ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

Μουσεία, διαδίκτυο και δημιουργικές δράσεις και εφαρμογές

Χαρά Κανάρη, Αντώνης Λενακάκης, Νάσια Χολέβα, Μαρία Κολτσίδα

Εισαγωγικά

- Το **διαδίκτυο** και η μεγάλη ανάπτυξη και διάδοση των **ψηφιακών μέσων και εφαρμογών** έχουν αλλάξει όλες τις πτυχές της ζωής μας αλλά και τις έννοιες της πρόσβασης και της συμμετοχής ανεξάρτητα από τη φυσική παρουσία σε έναν χώρο αλλά και ανεξάρτητα από τον χρόνο (Black, 2012).
- Η συνεχώς διευρυνόμενη ανάπτυξη των ψηφιακών μέσων έχει φέρει μεγάλες αλλαγές, νέες ανάγκες αλλά και νέες δυνατότητες και ευκαιρίες στην **εκπαίδευση** σε όλες τις βαθμίδες και μορφές της – **τυπική, μη τυπική και άτυπη**.
- Οι **ψηφιακές δεξιότητες και ικανότητες** πρέπει να καλλιεργούνται από μικρή ηλικία (<https://tinyurl.com/9ad56z9h>), παράλληλα με την καλλιέργεια δεξιοτήτων και ικανοτήτων όπως η **δημιουργικότητα, η συνεργασία, η επικοινωνία, η κριτική σκέψη, οι κοινωνικές δεξιότητες, κ.ά.**
- Η ψηφιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και των μουσειακών συλλογών, το **διαδίκτυο και οι ψηφιακές εφαρμογές** γεφυρώνουν αποστάσεις, δημιουργούν συνεχώς νέες δυνατότητες και νέες εκπαιδευτικές και πολιτισμικές ευκαιρίες (Γιαννούτσου, 2015· Σουλιώτου & Κανάρη, 2022).

Παιδιά και διαδίκτυο (Πηγή: <https://tinyurl.com/ycktd9pw>
Ημερομηνία πρόσβασης 14 Ιανουαρίου 2023)

Το παρόν κεφάλαιο επιχειρεί να αναδείξει τις απεριόριστες δυνατότητες που έχει ο καθένας μας σε ψηφιοποιημένα έργα τέχνης από Μουσεία και Πινακοθήκες της Ευρώπης και του κόσμου, αλλά και του υλικού που τα συνοδεύει. Η εν λόγω διαπραγμάτευση στην ενότητα αυτή του ebook ασφαλώς και δεν είναι διεξοδική αλλά περιλαμβάνει απολύτως ενδεικτικά παραδείγματα δράσεων και δυνατοτήτων διασύνδεσης του μουσείου και του σχολείου μέσω του διαδικτύου και ψηφιακών δράσεων και δεν επεκτείνεται σε άλλες ψηφιακές εφαρμογές που αξιοποιούνται εντός των μουσείων (π.χ. εφαρμογές για κινητές συσκευές ή χωρο-ευαίσθητες εφαρμογές) οι οποίες εξελίσσονται διαρκώς (Γιαννούτσου, 2015).

Ο ρόλος των Μουσείων

- Τα μουσεία αξιοποιούν το **διαδίκτυο** με διαφορετικούς τρόπους για την επικοινωνία με το κοινό τους αλλά και για εκπαιδευτικούς σκοπούς. Επισκεφτείτε τους ιστότοπους των μουσείων που σας ενδιαφέρουν για πληροφορίες, εκπαιδευτικές δράσεις, εκπαιδευτικό υλικό κ.λπ.
- Πολλά μουσεία, πολιτιστικοί φορείς και οργανισμοί χρησιμοποιούν, επίσης, **μέσα κοινωνικής δικτύωσης** για τη μεγαλύτερη διάχυση των δράσεών τους, την ενημέρωση και την αλληλεπίδραση με το κοινό τους.
- Πολλά μουσεία, επίσης, έχουν **Newsletter**. Κάνοντας εγγραφή στα μουσεία που σας ενδιαφέρουν μπορείτε να λαμβάνετε τακτικά σχετικές ενημερώσεις.
- Στην επίσημη ιστοσελίδα του **Υπουργείου Πολιτισμού** μπορείτε να βρείτε χρήσιμους συνδέσμους για μουσεία και αρχαιολογικούς χώρους καθώς και διάφορους άλλους συνδέσμους για την ψηφιακή πολιτιστική κληρονομιά και τις τέχνες, δράσεις κ.λπ.
- Ανάλογα με τους πόρους τους, τα μουσεία εμπλουτίζουν το περιεχόμενο των ιστοσελίδων τους με ποικίλες πληροφορίες για τις συλλογές ή επιλεγμένα έργα των συλλογών τους όπως **ψηφιοποιημένα έργα τέχνης και λεπτομέρειές τους, περιγραφές (γραπτές και ακουστικές), βίντεο** κ.λπ.

Τι μπορώ να βρω στις ιστοσελίδες των μουσείων;

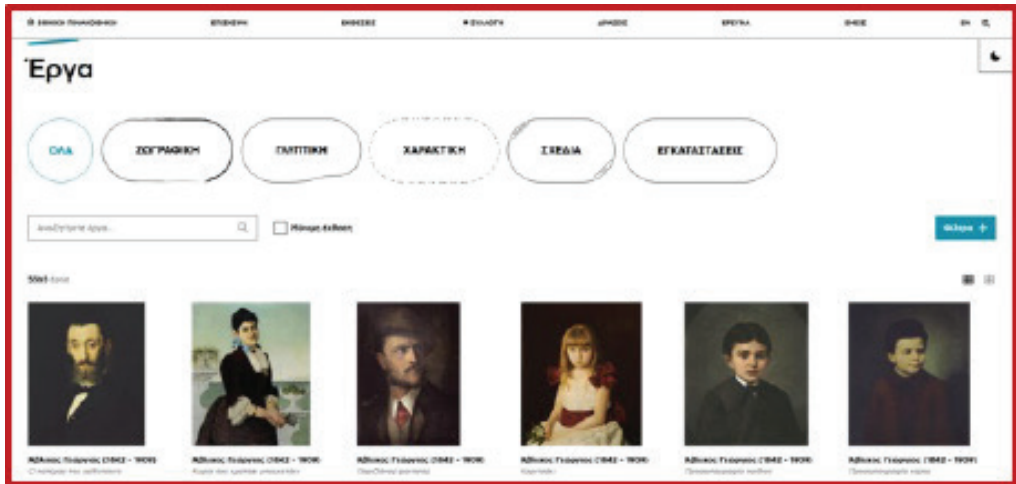
Εκτός από γενικές πληροφορίες για το μουσείο και τη λειτουργία του, πληροφορίες για εκθέσεις, εκπαιδευτικές και άλλες δράσεις, μπορούμε να βρούμε επίσης:

Ψηφιακές Συλλογές και Εικονικές Εκθέσεις

Ενδεικτικά παραδείγματα από την Ελλάδα:

- Η **Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου** έχει ψηφιοποιήσει έργα τέχνης των συλλογών από το Κεντρικό Κτήριο της Εθνικής Πινακοθήκης στην Αθήνα, την Εθνική Γλυπτοθήκη καθώς και από τα Παραρτήματά της σε πόλεις της Ελλάδας όπως στη Σπάρτη, στην Κέρκυρα, στο Ναύπλιο και στην Αίγινα.

Μουσεία, διαδίκτυο και δημιουργικές δράσεις και εφαρμογές

Screenshot από την [ιστοσελίδα](#) της Εθνικής Πινακοθήκης - Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου

Screenshot από την [ιστοσελίδα](#) της Εθνικής Πινακοθήκης - Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου με το έργο «Μαζική μεταφορά ή Γενικές μεταφορές» του Γιάννη Γαΐτη (1984) με δυνατότητα εστίασης σε λεπτομέρειες του έργου)

Εξερευνώντας τα έργα τέχνης σε ψηφιακή μορφή μπορεί κανείς να βρει πληροφορίες για τους καλλιτέχνες, για τα έργα και την εποχή τους. Μπορεί ακόμα να μεγεθύνει τις εικόνες τους, να τις αποθηκεύσει ή να εστιάσει σε λεπτομέρειες των έργων με βάση τις δυνατότητες που δίνει η ιστοσελίδα.

- Το **Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ)** μέσω της ιστοσελίδας του, παρέχει πλούσιο ψηφιακό υλικό με έργα τέχνης των συλλογών του και πληροφορίες για τα έργα και τους καλλιτέχνες.

Έμιλυ Ζασίρ, «Εις μνήμην των 418 Παλαιστινιακών χωριών τα οποία καταστράφηκαν, ερημώθηκαν και κατακτήθηκαν από το Ισραήλ το 1948» (2001). <http://collection.emst.gr>

Το έργο της Έμιλυ Ζασίρ «Εις μνήμην των 418 Παλαιστινιακών χωριών τα οποία καταστράφηκαν, ερημώθηκαν και κατακτήθηκαν από το Ισραήλ το 1948», μπορεί να συνδεθεί με τη Θεματική Ενότητα 8 «Μετανάστες και πρόσφυγες» του παρόντος ebook.

- Το **Ίδρυμα Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή** παρέχει στην ιστοσελίδα του πλούσιο ψηφιακό υλικό με έργα της συλλογής του. Στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος μπορεί κανείς να εξερευνήσει έργα διάσημων καλλιτεχνών και λεπτομέρειες αυτών και να βρει πληροφορίες για αυτά. Οι **πληροφορίες** παρέχονται σε **γραπτή και ακουστική μορφή** (φωνητική ξενάγηση).

Δείτε στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή, το έργο του Pablo Picasso «Περιστερί που πετάει» (1961). Έγχρωμη λιθογραφία σε χαρτί Arches, χωρίς αρίθμηση. Διαβάστε ή ακούστε την περιγραφή του.

Το έργο του Pablo Picasso «Περιστερί που πετάει», μπορεί να συνδεθεί με τη Θεματική Ενότητα 7 «Ελευθερία» στο παρόν ebook.

- Η Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας–Μουσείο Γ. Ι. Κατσιόγρα παρέχει στην ιστοσελίδα του Ψηφιακή Συλλογή με έργα της συλλογής, πληροφορίες και σύντομη περιγραφή για καθένα από αυτά.

Εικόνα 6: Κωνσταντίνος Μαλέας, «Εκκλησιάκι στη Σαντορίνη» (1924-35). Πηγή: Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας – Μουσείο Γ. Ι. Κατσιόγρα

Το έργο του Κωνσταντίνου Μαλέα «Εκκλησιάκι στη Σαντορίνη», μπορεί να συνδεθεί με τη Θεματική Ενότητα 3 «Φύση» στο παρόν ebook.

Άλλα ενδεικτικά παραδείγματα από πινακοθήκες και μουσεία τέχνης στην Ελλάδα που παρέχουν ψηφιακές συλλογές ή εικονικές εκθέσεις με διαφορετικές δυνατότητες και υλικό ανάλογα με τους πόρους τους, είναι:

- Η Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ – Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα, στο Μέτσοβο

Χριστόδουλος Γκαλντέμης, «Παλιό αρτοποιείο στα Γιάννενα» (1983), Πηγή: Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ – Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα

Το έργο του Χριστόδουλου Γκαλντέμη «Παλιό αρτοποιείο στα Γιάννενα» μπορεί να συνδεθεί με τη Θεματική Ενότητα 4 «Εργασία και βιομηχανία» στο παρόν ebook.

Μουσεία, διαδίκτυο και δημιουργικές δράσεις και εφαρμογές

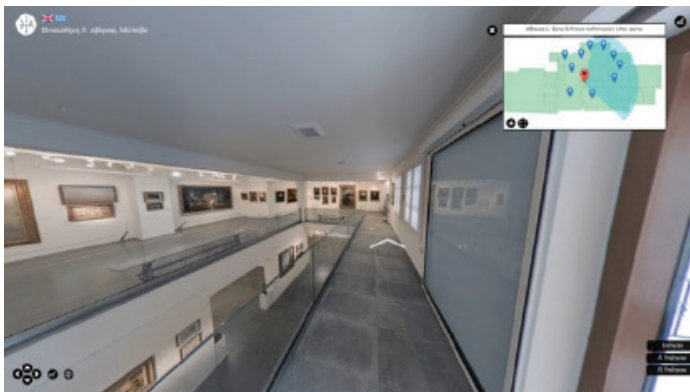
- Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης–Πινακοθήκη «Κωνσταντίνος Ξενάκης», στις Σέρρες
- Το Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών–ΑΠΘ, στη Θεσσαλονίκη
- Το Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης «Θεόδωρος Παπαγιάννης», στο Ελληνικό Ιωαννίνων του Δήμου Κατσανοχωρίων

Εικονικές Περιηγήσεις (virtual tours)

Οι εικονικές περιηγήσεις αποτελούν μία ακόμα δυνατότητα που παρέχουν τα μουσεία διεθνώς αλλά και στη χώρα μας.

Ενδεικτικά παραδείγματα από την Ελλάδα:

- Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ – Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ-Τοσίτσα, στο Μέτσοβο

Screenshot εικονικής περιήγησης από την Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ -Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ - Τοσίτσα

- Εθνική Πινακοθήκη - Μουσείο Αλέξανδρου Σούτσου

Ενδεικτικά παραδείγματα εικονικών περιηγήσεων σε Μουσεία Τέχνης του εξωτερικού

- Το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη-ΗΠΑ/ **The Metropolitan Museum of Art (MET)**. [The MET 360° Project](#)
- [Μουσείο του Λούβρου, Γαλλία / Musée du Louvre](#)
- [Εθνική Πινακοθήκη της Βικτώρια, Αυστραλία / National Gallery of Victoria](#)

Άλλα μουσεία του κόσμου προσφέρουν τη δυνατότητα εικονικών περιηγήσεων στο πλαίσιο συλλογικών πρωτοβουλιών και δράσεων όπως το **Google Art Project**.

Σχετικά, ενδεικτικά παραδείγματα είναι τα παρακάτω:

- Το Μουσείο Τέχνης του Σάο Πάολο, Βραζιλία / **Museu de Arte de São Paulo**
- Το Εθνικό Μουσείο Τέχνης Βασίλισσα Σοφία, Ισπανία / **Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia**

Εκπαιδευτικό υλικό σε ψηφιακή μορφή

Πολλά Μουσεία Τέχνης αλλά και όλων των ειδών, παρέχουν μέσω των ιστοσελίδων τους **εκπαιδευτικό υλικό** σε ηλεκτρονική μορφή, χρήσιμο για τους εκπαιδευτικούς για την οργάνωση μιας επίσκεψης στο μουσείο, για την επέκταση της εμπειρίας και της επεξεργασίας του θέματος μετά από την επίσκεψη σε αυτό ή για χρήση και εκπαιδευτική αξιοποίηση στο σχολείο.

Ενδεικτικά παραδείγματα από την Ελλάδα:

- Το **Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ)** παρέχει μέσω της ιστοσελίδας εκπαιδευτικά έντυπα με διάφορες θεματικές για την Πρωτοβάθμια και Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση
- Η **Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας – Μουσείο Γ. Ι. Κασιόγρα** παρέχει στην ιστοσελίδα του έντυπα για ζωγραφική από επιλεγμένα έργα της συλλογής
- Το **Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-Ίδρυμα Νικολάου και Ντόλλης Γουλανδρή** έχει δημιουργήσει αποθετήριο με μεγάλη ποικιλία εκπαιδευτικού υλικού για μαθητές Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης, μαθητές με αναπηρία καθώς και ιδέες για δραστηριότητες στο σπίτι, στο σχολείο και στο μουσείο

Μπορείτε να δείτε παραδείγματα διαδικτυακών επισκέψεων για παιδιά σε μουσεία στον παρακάτω σύνδεσμο: <https://tinyurl.com/26buzjmd>

Ιδέες για δραστηριότητες – Διαδικτυακά παιχνίδια

Πολλά Μουσεία Τέχνης και διαφόρων ειδών παρέχουν μέσω των ιστοσελίδων τους πολλές ιδέες για δραστηριότητες ή άλλα διαδικτυακά παιχνίδια και εφαρμογές με αφορμή έργα τέχνης, εκθέματα των συλλογών τους ή γενικότερες θεματικές. Το υλικό αυτό, μπορεί, επίσης, να περιλαμβάνει ιδέες για κατασκευές που μπορούν να γίνουν στην τάξη ή στο σπίτι. Σε άλλες περιπτώσεις, διαθέτουν στις ιστοσελίδες

τους ειδικές ενότητες για παιδιά στις οποίες μπορεί να βρει κανείς ιδέες, διαδικτυακά παιχνίδια, θεματικές παιδικών διαγωνισμών ζωγραφικής και πολλά άλλα.

Ενδεικτικά παραδείγματα από την Ελλάδα:

- Η **Εθνική Πινακοθήκη-Μουσείο Αλέξανδρου Σούτσου** παρέχει στην ιστοσελίδα της παιχνίδια και διαδικτυακές δράσεις όπως παζλ, παιχνίδια μνήμης και άλλα ψυχαγωγικά παιχνίδια με διαφορετικές θεματικές για διαφορετικές βαθμίδες εκπαίδευσης
- Το **Μουσείο Ακρόπολης**, διαθέτει παιδική ιστοσελίδα με διαδραστικά παιχνίδια, βίντεο και ιδέες για δραστηριότητες

«Τρία σώματα, πόσα χρώματα;».
Δραστηριότητα από την παιδική ιστοσελίδα του Μουσείου Ακρόπολης

- Το **Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης**, οργανώνει παιδικούς διαγωνισμούς ζωγραφικής με αφορμή αντικείμενα της συλλογής του και με συγκεκριμένο θέμα κάθε φορά. Στην ιστοσελίδα του προτείνονται και δραστηριότητες, ενώ οι συμμετοχές των παιδιών στους διαγωνισμούς ζωγραφικής αναρτώνται και δημιουργούν ψηφιακές εκθέσεις παιδικής ζωγραφικής.
- Το **Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο** διαθέτει στην ιστοσελίδα του ενότητα για διαδικτυακές εκπαιδευτικές δράσεις με υλικό και ιδέες για κατασκευές, εικαστικές δραστηριότητες, γλωσσικές δραστηριότητες κ.ά.

Εκπαιδευτική διαδικτυακή δράση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου «Καλωσορίζουμε τα χελιδόνια της «Ανοιξης» με αφετηρία την Τοιχογραφία της Ανοιξης στο Μουσείο

Η Τοιχογραφία της Άνοιξης, οι δραστηριότητες και το διαθέσιμο υλικό μπορεί να συνδεθεί με τη Θεματική Ενότητα 3 «Φύση» στο παρόν ebook και την επέκταση της επεξεργασίας του θέματος με έργα τέχνης άλλων ιστορικών περιόδων.

Ενδεικτικά παραδείγματα μουσείων του εξωτερικού

- Η Πινακοθήκη **TATE** στο Λονδίνο διαθέτει στην ιστοσελίδα του και παιδική ενότητα (**TATE KIDS**), με παιχνίδια, κουίζ, δραστηριότητες εξερεύνησης και ιδέες για δημιουργικές κατασκευές με αφορμή έργα τέχνης. Η ενότητα είναι εμπλουτισμένη με βίντεο για διάφορα θέματα και καλλιτέχνες ενώ για τις κατασκευές και τις εικαστικές δραστηριότητες οι οδηγίες δίνονται και γραπτά και με βίντεο.

Οι προτεινόμενες εικαστικές δραστηριότητες στην ιστοσελίδα **TATE KIDS** με θέμα **Art and Technology** μπορούν να συνδεθούν και να επεκτείνουν με δημιουργικό τρόπο τη Θεματική Ενότητα 6 «Επιστήμη και τεχνολογία» στο παρόν ebook.

- Το Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης, Νέα Υόρκη-ΗΠΑ / **The Metropolitan Museum of Art (MET)**, διαθέτει ιστοσελίδα με ονομασία **#metkids** που έχει δημιουργηθεί «για, με και από παιδιά», με ψηφιακό υλικό και δραστηριότητες για παιδιά, οικογένειες κ.λπ.
- Το Μουσείο Βαν Γκογκ στην Ολλανδία/ **Van Gogh Museum** διαθέτει στην ιστοσελίδα ειδική ενότητα για παιδιά (**Van Gogh for Children**). Στην ιστοσελίδα μπορεί να κανείς να βρει πληροφορίες για εκπαιδευτικά προγράμματα στο μουσείο, βίντεο στην **αγγλική γλώσσα και με υπότιτλους** με σχετικό περιεχόμενο, παιχνίδια, σειρά **βίντεο για παιδιά στην αγγλική γλώσσα και με υπότιτλους** (**StoryZoo Adventures**), ιδέες για δραστηριότητες από το σπίτι για όλες τις ηλικίες, προτάσεις για βιβλία για παιδιά κ.ά.
- Δείτε όλα τα βίντεο για παιδιά [εδώ](#).

Εκπαιδευτικό και άλλο υλικό για παιδιά και ενήλικες με αναπηρία

Τα μουσεία διεθνώς αλλά σταδιακά και στη χώρα μας δίνουν έμφαση στην προσβασιμότητα και τη συμμετοχή παιδιών με αναπηρία στους χώρους και στα προγράμματά τους. Εκτός από τις πληροφορίες για εκπαιδευτικά προγράμματα για

παιδιά με αναπηρία ή για δυνατότητες προσαρμογών και προσβάσιμο υλικό, τα μουσεία παρέχουν και άλλο έντυπο υλικό για την καλύτερη προετοιμασία της επίσκεψης στους χώρους τους.

Το ζήτημα της προσβασιμότητας και της συμμετοχής των παιδιών με αναπηρία στις τέχνες και στα μουσεία είναι ένα ανοιχτό και συνεχώς διευρυνόμενο πεδίο έρευνας και πρακτικών.

Ενδεικτικά παραδείγματα από την Ελλάδα:

- Το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης περιλαμβάνει στην ιστοσελίδα του (όπως και στους εκθεσιακούς χώρους του) βίντεο για τον Κυκλαδικό Πολιτισμό στην Ελληνική Νοηματική Γλώσσα (ΕΝΓ) με υπότιτλους στην ελληνική γλώσσα καθώς και στη Διεθνή Νοηματική με υπότιτλους στην αγγλική γλώσσα.
- Επίσης, το Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης στο αποθετήριο με το εκπαιδευτικό υλικό (βλ. παραπάνω) περιλαμβάνει και εκπαιδευτικό υλικό για παιδιά με αναπηρίες, ιδέες για δραστηριότητες κ.λπ.
- Το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ) παρέχει στην ιστοσελίδα του εκπαιδευτικό υλικό για την προετοιμασία της επίσκεψης ομάδων με παιδιά με διαταραχές αυτιστικού φάσματος όπως οδηγό αισθητηριακής προσβασιμότητας, χάρτη αισθητηριακής προσβασιμότητας και σήμανση αισθητηριακής προσβασιμότητας
- Το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης παρέχει μέσω της ιστοσελίδας οδηγό για επισκέπτες στο φάσμα του αυτισμού (σε δύο εκδοχές με λευκό και μαύρο φόντο αντίστοιχα) για την προετοιμασία της επίσκεψης στο μουσείο ατόμων –παιδιών και ενηλίκων– στο φάσμα του αυτισμού (Σταμάκου et al., 2023).

Πού αλλού μπορώ να βρω ψηφιοποιημένες συλλογές έργων τέχνης;

- Η Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Europeana στοχεύει στην παροχή πληροφορίας αλλά και έμπνευσης για την ιστορία, την τέχνη και τον πολιτισμό μέσα από την ψηφιακή πρόσβαση σε έργα τέχνης, βιβλία, αρχεία, ταινίες, μουσική κ.λπ., από μουσεία, πινακοθήκες και πολιτιστικούς φορείς όλης της Ευρώπης. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να αναζητήσουν και να αξιοποιήσουν μια πολύ μεγάλη ποικιλία ψηφιακών πηγών, σενάρια, βίντεο, κ.λπ. Για τη Συλλογή Europeana, δείτε και την ιστοσελίδα του Ινστιτούτου Εκπαιδευ-

τικής Πολιτικής (ΙΕΠ).

- Ανάλογη πρωτοβουλία είναι το Google Art Project, μια διαδικτυακή πλατφόρμα με έργα τέχνης, βίντεο και άλλα πολιτιστικά αγαθά με τη συνεργασία πολλών φορέων από ολόκληρο τον κόσμο. Εκτός από τη δυνατότητα ψηφιακής πρόσβασης σε έργα τέχνης υπάρχουν και άλλες δυνατότητες όπως πολλά ψηφιακά παιχνίδια με διάφορες θεματικές.

Άλλες ψηφιακές δράσεις μουσείων

Κατά την περίοδο της πανδημίας **COVID-19** τα μουσεία και οι πινακοθήκες προκειμένου να διατηρήσουν την επικοινωνία με το κοινό τους και να συνεχίσουν τις εκπαιδευτικές τους δράσεις, ανάλογα με τους πόρους τους, ανέπτυξαν ποικίλες **διαδικτυακές δράσεις** και συνεργασίες. Οι δράσεις αυτές έδειξαν πώς μπορούν να εμπλουτιστούν οι εμπειρίες των μαθητών, να δημιουργηθούν διαφορετικές ευκαιρίες συμμετοχής και δημιουργικής έκφρασης με τη διασύνδεση τεχνών και με αφορμή μουσειακές συλλογές και έργα τέχνης, να γεφυρωθούν ζητήματα γεωγραφικής απόστασης και άλλων δυσκολιών φυσικής πρόσβασης στο μουσείο ή ακόμα και να ενδυναμώσουν τις ανθρώπινες σχέσεις μέσα στην κοινότητα. Πολλές από αυτές τις δράσεις συνεχίζονται και διευρύνονται και μετά το άνοιγμα των μουσείων με τη λήξη των περιοριστικών μέτρων μείωσης της διασποράς της πανδημίας:

Ενδεικτικά παραδείγματα από τη χώρα μας:

- «**Zoom στα Σχολεία**». Το **Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης** οργανώνει live streaming διαδικτυακές ξεναγήσεις για παιδιά Νηπιαγωγείου, Δημοτικού και Γυμνασίου (με τις απαραίτητες προσαρμογές για κάθε ηλικιακή ομάδα).

Φωτογραφία από τη δράση «**ZOOM**» στα σχολεία του Μουσείου Κυκλαδικής Τέχνης (Πηγή: [Εδώ](#). Ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 8 Φεβρουαρίου 2024)

Στο πλαίσιο της δράσης «ZOOM στα σχολεία» μαθητές από όλο τον κόσμο έχουν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν τη διαδικτυακή ξενάγηση από τους μουσειοπαιδαγωγούς του μουσείου, να αλληλεπιδράσουν, να κάνουν ερωτήσεις και να συμμετέχουν σε δραστηριότητες.

- Το **Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης** ανέπτυξε ποικίλες διαδικτυακές δράσεις όπως η δράση «**Η Ποίηση στο Σχήμα των Γραμμάτων**» (18 Μαΐου 2020 – 17 Μαΐου 2021), στην οποία διαδικτυακοί επισκέπτες δημιούργησαν καλλιγράμματα, αποδίδοντας, δηλαδή, ποιήματα και κείμενα στο σχήμα αρχαίων αντικειμένων. Τα έργα των συμμετεχόντων από διαφορετικές χώρες και ηλικίας από 5,5 έως 75 ετών αναρτήθηκαν στην ιστοσελίδα του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης σε μια ψηφιακή έκθεση. Μπορείτε να δείτε όλα τα έργα εδώ.

Έργο της μαθήτριας Αναστασίας Κώτση που εκτίθεται στην ιστοσελίδα του ΑΜΘ στο πλαίσιο της διαδικτυακής δράσης και ψηφιακής έκθεσης «*Η ποίηση στο σχήμα των πραγμάτων*» (Πηγή: Εδώ, Ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης: 17 Φεβρουαρίου 2024).

- Άλλο παράδειγμα ψηφιακής δράσης, επίσης από το **Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης**, είναι οι «**Θαλασσογραφίες**» (27 Σεπτεμβρίου 2021 έως 31 Μαΐου 2022) που αξιοποιεί την τεχνική του κολάζ. Διαδικτυακοί επισκέπτες εμπνέονται από σκηνή θαλάσσιου κόσμου σαρκοφάγου στην είσοδο του μουσείου και δημιουργούν τα δικά τους κολάζ. Στην ιστοσελίδα του μουσείου, μαζί με ένα σχετικό βίντεο, δίνονται και οδηγίες δημιουργίας κολάζ. Μπορείτε να ενημερωθείτε για τις ψηφιακές δράσεις του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης σε αυτόν τον σύνδεσμο.

Έργο της Τζωρτζίνας (12 ετών) με τίτλο «Ελευθερία» που συνδυάζει τη ζωγραφική και το κολάζ στο πλαίσιο της ψηφιακής δράσης «Θαλασσογραφίες» του Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης (Πηγή: [Εδώ](#). Ημερομηνία πρόσβασης: 17 Φεβρουαρίου 2024).

- Μια πολύ ενδιαφέρουσα ψηφιακή δράση ήταν η online διαγενεακή δράση του **Ελληνικού Παιδικού Μουσείου** σε συνεργασία με την **Κοιν.Σ.Επ. ANTAMA** με θέμα «**Μικροί & Μεγάλοι δημιουργούν «ο ένας για τον άλλο»**», που πραγματοποιήθηκε στη διάρκεια της πανδημίας (2021) προσκάλεσαν μικρούς και μεγάλους να μοιραστούν συναισθήματα «χωρίς ηλικιακές διακρίσεις και «αποστάσεις» με ζωγραφιές ή κείμενα και να τα αφιερώσουν στους αγαπημένους τους μικρούς και μεγάλους.

Έργο της Σοφίας Τσιπή (8) «Γιαγιά Σοφία» στο πλαίσιο της online διαγενεακής δράσης του Ελληνικού Παιδικού Μουσείου σε συνεργασία με την Κοιν.Σ.Επ. ANTAMA με θέμα «Μικροί & Μεγάλοι δημιουργούν «ο ένας για τον άλλο» (Πηγή: [Εδώ](#). Ημερομηνία πρόσβασης: 17 Φεβρουαρίου 2024).

Αντί επιλόγου

Η εξέλιξη των ψηφιακών εφαρμογών είναι συνεχής και οι δυνατότητες που προσφέρουν τα μουσεία μέσω του διαδικτύου για να «γίνουμε δημιουργικοί με την τέχνη στο διαδίκτυο» μπορούν να αποτελέσουν αφορμές για δημιουργικές δραστηριότητες στο σχολείο με τη διασύνδεση τεχνών, ώστε να καλλιεργήσουμε στα παιδιά ποικίλες δεξιότητες και μακροπρόθεσμα μια «διά βίου αγάπη για την τέχνη». Στο πνεύμα λοιπόν αυτό, το παρόν κεφάλαιο αποτελεί μια συμβολή στη συζήτηση που έχει αναπτυχθεί τα τελευταία χρόνια για μια δημιουργική συνάντηση του διαδικτύου και των τεχνών για την κατανόηση του κόσμου και τη δημιουργική προσωπική έκφραση όλων των παιδιών.

Αναφορές

- Black, G. (2012). *Transforming museum in the twenty first century*. Routledge.
- Γιαννούτσου, Ν. (2015). Αξιοποίηση των ψηφιακών μέσων στη Μουσειοπαιδαγωγική. Στο Ν. Νικονάνου (Επιμ.), *Μουσειακή μάθηση και εμπειρία στον 21ο αιώνα* (σσ. 225-252) [Προπτυχιακό εγχειρίδιο]. Κάλλιπος, Ανοικτές Ακαδημαϊκές Εκδόσεις. <https://hdl.handle.net/11419/712>
- Σουλιώτου, Α., & Κανάρη, Χ. (2022). Ψηφιακές Ξεναγήσεις μουσείων Μοντέρνας και Σύγχρονης Τέχνης: Ενισχύοντας τη διαδραστικότητα και τη συμμετοχή φοιτητών-τριών στην τηλεκπαίδευση. Στο Κ. Σκριάπας (Επιμ.), *Πρακτικά 4ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ψηφιοποίησης Πολιτιστικής Κληρονομιάς – EUROMED 2021* (σσ. 1025-1038). Δίκτυο «ΠΕΡΡΑΙΒΙΑ». <https://tinyurl.com/58u82vpj>
- Σταμάκου, Ε. Α., Τζαναβάρης, Σ., & Βλίζος, Σ. (2022). *Οδηγός Αρχαιολογικού Μουσείου Θεσσαλονίκης για επισκέπτες στο φάσμα του αυτισμού*. Έκδοση 2.0. 2023. Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού.

Ιστοσελίδες μουσείων – Διαδικτυακές πηγές

Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης. <https://www.amth.gr/>

Δημοτική Πινακοθήκη Λάρισας – Μουσείο Γ.Ι. Κατσίγρα. <https://www.katsigrasmuseum.gr>

Εθνική Πινακοθήκη – Μουσείο Αλεξάνδρου Σούτσου., <https://www.nationalgallery.gr>

Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο. <https://www.namuseum.gr/>

Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης (ΕΜΣΤ). <https://www.emst.gr>

Ευρωπαϊκή Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Europeanana. <https://www.europeana.eu/el>

Google Arts and Culture. <https://artsandculture.google.com/>

Google Art Project. <https://artsandculture.google.com/usergallery/mQLCCaPwUuLOKQ>

Ίδρυμα Βασίλη & Ελίζας Γουλανδρή. <https://goulandris.gr/el/>

Μουσείο Ακρόπολης. <https://www.theacropolismuseum.gr/>

Μουσείο Κυκλαδικής Τέχνης-Ίδρυμα Νικολάου και Ντόλλης Γουλανδρή. <https://cycladic.gr/>

Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης «Θεόδωρος Παπαγιάννης». <https://theodoros-papagiannis.gr/el/museum>

Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης – Πινακοθήκη «Κωνσταντίνος Ξενάκης». <https://mcx-serres.gr/>

Museu de Arte de São Paulo. <https://masp.org.br/en/about>

Musée du Louvre. <https://www.louvre.fr/>

Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia. <https://artsandculture.google.com/partner/museo-reina-sofia>

National Gallery of Victoria. <https://www.ngv.vic.gov.au/>

Πινακοθήκη Ε. Αβέρωφ – Ίδρυμα Ευάγγελου Αβέρωφ – Τοσίτσα.

<https://www.averoffmuseum.gr/>

Τελλόγλειο Ίδρυμα Τεχνών-ΑΠΘ. <https://www.teloglion.gr/to-idryma/>

TATE. <https://www.tate.org.uk/>

The Metropolitan Museum of Art (MET). <https://www.metmuseum.org/>

Υπουργείο Πολιτισμού. <https://www.culture.gov.gr/el/SitePages/default.aspx>

Van Gogh Museum. <https://www.vangoghmuseum.nl/en>